

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2026. május 6.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI HIVATAL

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal** kell javítani az alábbiak szerint.

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet	[]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal)	_____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma
(aláhúzás hullámos vonallal)	~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal)	=====

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlapon utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat,
- egy komplex feladat.

Az egyetemes és a magyar történelemre vonatkozó **feladatnak különböző** korszakokra kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **három** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje, vagyis mind a három megoldását ki kell javítani és azt a – jó választás szerinti – kettőt, illetve egyet kell figyelembe venni, mely(ek)ben magasabb (össz)pontszámot ért el;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13., a 16. és a 17. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani az összpontszámot és az osztószám **(2)** segítségével átszámítani vizsgaponttá. **A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni.**

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó a <i>Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek és az Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.
--

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó a <i>Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek és az Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.
--

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó a <i>Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek és az Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra nem szerzett pontot.

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „T”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). A komplex esszénél három vagy négy tér- és időbeli elemet kell pontozni (T1, T2, T3 és T4). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot. A korszakokat határoló – **kötőjellel összekapcsolt** – évszámok egy időbeli elemnek számítanak.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú és a komplex esszénél 2-2 pont adható.

A komplex feladatok közül az összehasonlító komplex esszénél 2-2 időbeli és térbeli elemért összesen 8 pont adható, a korszakokon átívelő komplex esszénél pedig a feladat témájától függően az időbeli **vagy** a térbeli elemekért 2-2, a másik elemért 2, azaz összesen 6 pont adható. A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark Tidő, illetve \checkmark Ttér), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „K”-val jelöli.

A rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (K1) 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.
--

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A hosszú és a komplex esszénél külön kell pontozni az ún. általános (K1) és a konkrét (K2) történelmi fogalmakat. A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A **szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre** a rövid (**K2**) és a hosszú, illetve a komplex esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek
 Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és a *Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. A rövid és hosszú feladatoknál, illetve a korszakokon átívelő komplex esszénél egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan); az összehasonlító komplex esszé minden egyes elemzése háromelemű: a két összehasonlítandó forrás, illetve eseményeket alakító tényező kapcsán elvégzett rögzítésért 1-1 pont, a hozzájuk tartozó megállapításért pedig 2 (illetve 1) pont jár az alábbiak szerint:

A rövid, a hosszú és a korszakokon átívelő komplex esszéknél:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Az összehasonlító komplex esszéknél:

4 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, és hozzájuk kapcsolódó helyes megállapítást tett.
3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de nem tett helyes megállapítást, vagy ha csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan, vagy ha egyik forrásból sem rögzített tényt, de helyes megállapítást tett.

<p>1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és nem tett helyes megállapítást, vagy ha egyik forrásból sem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.</p>
--

<p>0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.</p>
--

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. $\checkmark F1$ ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; $\checkmark\checkmark F1$ ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; $\checkmark F1$ és $\checkmark F1$ külön jelölve, ha a rögzítés és megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni a történelmi gondolkodás és történelmi ismeretekre adott részpontokat (pl. $\checkmark E1$).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. **Abban az esetben**, ha a vizsgázó megoldása meghaladja a kipontozott sorok által kijelölt terjedelmet, az azon túli megoldás

- rövid feladat esetében (a megoldás összterjedelmét tekintve) legfeljebb 130 szóig;
- hosszú feladat esetében (a megoldás összterjedelmét tekintve) legfeljebb 290 szóig;
- komplex feladat esetében (a megoldás összterjedelmét tekintve) legfeljebb 340 szóig értékelhető.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után összegezni kell a részpontszámokat, majd ezt a feladatonkénti összpontszámot az osztószám (2) segítségével át kell számítani vizsgaponttá. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni! A feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

Ha ez az összpontszám

- egész szám, akkor nincs teendő;
- törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

III. A feladatlapon összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért (adott esetben egész számra kerekített) pontszámokat összegezni kell.

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Zsidó vallás (Összesen 4 pont.)

a) 2. (0,5 pont)

b) vasárnap (Elfogadható még: jom rison.) (0,5 pont)

c) Jahve (Elfogadható még: Jehova / Isten [neve] / a zsidó isten [neve] / „aki vagyok” / „aki létezik?”.) (0,5 pont)

d) 3. (0,5 pont)

e) (A bibliai hagyomány / zsidó vallás szerint) Isten a zsidó népnek ígérte / adta Kánaánt / Izraelt / az Ígéret Földjét / Palesztinát / a Szentföldet. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható abban az esetben, ha a felsorolt földrajzi / bibliai elnevezések egyikét tartalmazza.) (1 pont)

f) Az 1–4. parancsolat az Istennel, az 5–10. pedig az embertársakkal szembeni viselkedésre vonatkozik. / Az 1–4. parancsolat vallási előírásokat tartalmaz, az 5–10. pedig (általános) erkölcsi elvárásokat. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

2. A középkori rendi monarchia (Összesen 4 pont.)

Kitalált személy	A Lordok Háza tagjaként	A Közrendűek Háza tagjaként, ha megválasztották	Sehogyan sem
a) William Weaver, a yorki takácscéh mestere		X	
b) Roger du Bois, Norfolk grófja	X		
c) Robin of Locksley, nottinghamshire-i kisbirtokos lovag		X	
d) Philip, a kingsbridge-i káptalan papja		X	
e) Jack Jackson, kenti telkes gazda			X
f) Matthew, Canterbury érseke	X		

(Elemenként 0,5 pont.)

g) a rendek adót szavaztak meg a királynak. / a király zsoldoshadsereget tudott fenntartani. / kialakult a fizetett hivatalnoki kar. / a rendi sérelmeket a parlamentben orvosolták. / elejét vette a lázadásoknak. / a király szélesebb társadalmi támogatással / legitimációval rendelkezett. (A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, más helyes válasz is elfogadható.) (1 pont)

3. I. Károly (Összesen 3 pont.)

a) A kötelező birtokcserét. / A király elvette azokat a birtokokat, ahol bányá volt. / Eddig csak a király termeltethette ki a bányákat. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

b) bányaváros(ok) (Elfogadható még: civitas montana.) (0,5 pont)

c) regálé(k) / regáléjövdelem(ek) (Elfogadható még: ius regale.) (0,5 pont)

d) 2. (0,5 pont)

e) 3. (0,5 pont)

4. Reformáció (Összesen 3 pont.)

a) 3. (0,5 pont)

b) Luther (Márton), Kálvin (János) (Utóbbi esetében elfogadható még: Calvin.) (A válaszok fordított sorrendben is elfogadhatók.) (Elemenként 0,5 pont.)

- c) (könyv)nyomtatás / nyomda (0,5 pont)
 d) 3. (0,5 pont)
 e) 2. (0,5 pont)

5. Bocskai-felkelés (Összesen 4 pont.)

- a) Habsburg(ok / -ház / -dinasztia) (0,5 pont)
 b) Magyarország (a török ellen) segítségre / védelemre szorul. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)
 c) (Az erdélyi fejedelem) védi meg a rendi jogokat / a protestáns vallásgyakorlást (a Habsburgoktól). *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)
 d) Erdély és (a királyi) Magyarország egyesüljön. / Erdély ne legyen külön állam. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)
 e) bécsi / zsitvatoroki (béke) (0,5 pont)

6. Az első ipari forradalom (Összesen 4 pont.)

- a) Manchester, 2. (Elemenként 0,5 pont.)
 b) 1. (0,5 pont)
 c) Watt (0,5 pont)
 d) gőzhajó; gőzmozdony (Elfogadható még: vasút.) *(A válaszok fordított sorrendben is elfogadhatók.)* (Elemenként 0,5 pont.)
 e) Jelentős mennyiségű nyersanyag állt rendelkezésre. / Nagy volt a kereslet az árucikkeire. / Jelentős hagyománya volt az angol gazdaságban. / Kevés szakértelmet / tőkét igényelt. / Könnyen gépesíthető ágazat. / Gyorsan megtérül a befektetés. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)

7. Dualizmus kori gazdaságpolitika (Összesen 4 pont.)

- a) Baross Gábor (0,5 pont)
 b) Tisza Kálmán (0,5 pont)
 c) Fiume (0,5 pont)
 d) Vaskapu(-szoros) (Elfogadható még: Kazán-szoros / Orsova) (0,5 pont)
 e) (Az állam) felvásárolta a (magánkézben lévő) vasútvonalakat. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (Elfogadható még a MÁV-ra történő utalás.) (1 pont)
 f) Az Osztrák–Magyar Monarchiában vámunió / közös vámterület / vámhatár / vámpolitika volt. / A pénzügyi függetlenség hiánya. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)

8. Fasiszta ideológia (Összesen 4 pont.)

- a) liberalizmus (0,5 pont)
 b) szocializmus (0,5 pont)
 c) demokrácia (0,5 pont)
 d) nemzet (0,5 pont)
 e) Az egyén alá van rendelve az államnak. / Az állam megelőzi az egyént. / Az állam nem az egyén érdekeiért létezik. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)
 f) (Olyan testület, amelyben megvalósul a) társadalmi / gazdasági együttműködés az állam irányítása alatt / a nemzeti célokért / a munkaadók és a munkavállalók együttműködése. / Az állam irányítása alatt álló gazdasági érdekképviseleti szervezet. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)

9. Magyarország a második világháborúban (Összesen 8 pont.)

a)

Forrás betűjele	Település neve	Település sorszáma
A)	Újvidék	2.
B)	Szolyva	6.
C)	Kassa	3.
D)	Kamenyec (-) Podolszk(i/ij)	4.

(Elemenként 0,5 pont.)

b) Mindegyik az állami szervek jogsértő / erőszakos fellépését ábrázolja a [civil] lakossággal szemben. / Mindegyik esetben az állami szervek próbálták törvényessé tenni a kegyetlenkedéseiket. / A hatóságok származás alapján léptek fel a lakosság egyes csoportjai ellen. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

c) 2. (0,5 pont)

d) népiirtás / genocídium / emberiség elleni bűncselekmény (Elfogadható még: holokauszt / emberiség elleni bűncselekmény.) (0,5 pont)

e) 2., 3. (Elemenként 0,5 pont.)

f) A területi revízió biztosítása / megtartása. / További területek visszaszerzése. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

10. Hidegháborús konfliktusok (Összesen 4 pont.)

a) Szovjetunió / SZSZKSZ / SZSZSZK (0,5 pont)

b) (Amerikai) Egyesült Államok / USA (0,5 pont)

c) 2. (0,5 pont)

d) 3. (0,5 pont)

e) A kommunizmus / A szovjet érdekszféra terjeszkedésének megakadályozása. / A fel-tartóztatás politikája. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

f) (A Népszövetség az ENSZ) elődszervezete volt. / Mindkét szervezetet a béke megőrzésére hozták létre. / A Népszövetség nem lépett fel katonailag, az ENSZ viszont igen. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

11. Rákosi-korszak (Összesen 4 pont.)

a) 2., 6., 7. (Elemenként 0,5 pont.)

b) 3. (0,5 pont)

c) Nem, mert a diagram adatai szerint nem nőtt az átlagbérek vásárlóértéke (a Rákosi által előrejelzett mértékben). (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható. Pont csak helyes aláhúzás és indoklás esetén adható, fél pont nem adható.) (1 pont)

d) A teljesítménybérezés a jövedelmi különbségek növekedéséhez / a munkás önkiszákmányolásához vezet(het)ett. / A marxizmus (teljes) egyenlőséget hirdetett. vagy A beszéd az egyéni boldogulás / a magántulajdon felhalmozásának lehetőségét hangsúlyozza (a marxizmus kollektívizmussal szemben). (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

12. Magyarország demográfiája (Összesen 4 pont.)

a) Az első világháború. (Elfogadható még: spanyolnátha[járvány].) (1 pont)

b) 1. A 40–45 évesek korosztálya az '50-es évek abortusztilalma miatt nagyobb létszámú. / A 40-es éveikben járók a Ratkó-korszakban / Ratkó Anna minisztersége idején születtek.

2. A 20-25 évesek korosztálya a Ratkó-unokák. / A 20–25 évesek a Ratkó-korszak idején

születettek gyermekei. / A 20-as éveikben járók egy nagy létszámú korosztály gyermekei voltak. *(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók.) (A válaszok sorrendje felcserélhető.)* (Elemenként 1 pont.)

c) Míg az 1956. évi korfa alja széles, addig a 2000. évi korfa keskeny. / Míg az 1956. évi korfa piramis alakú, addig a 2000. évi korfa urna / hordó alakú. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható. A válaszok fordított sorrendben is elfogadhatók.)* (1 pont. 0,5 pont nem adható.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Az amerikai elnöki tisztség

(rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az amerikai elnöki tisztséget mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti a téma egy időbeli elemét (pl. Függetlenségi nyilatkozat kiadása: 1776, az amerikai alkotmány kiadása: 1787, a rendszer a felvilágosodás korában / a 18. században alakult ki / a 19. század során szilárdult meg), továbbá utal a téma egy térbeli elemére (pl. függetlenedés Nagy-Britanniától, 13 volt gyarmatból / tagállamból jött létre, ezek az Atlanti-óceán partvidékén helyezkednek el, nyugati terjeszkedés az amerikai kontinensen, Washington a főváros).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. alkotmány, elnök, elektori rendszer, hatalmi ágak (megosztása).	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. az elnököt közvetve / elektori rendszeren keresztül választják; az egyes tagállamok elektorainak száma megegyezik a képviselők és szenátoraik számával / függ a lakosság számától), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az elnököt végső soron a választópolgárok választják / érvényesül a népfelég elve; a rendszer a kisebb lakosságú tagállamoknak kedvez / nem feltétlenül a legtöbb szavazatot kapott jelölt lesz az elnök).	0–3
	F2 Rögzíti, hogy a Legfelső Bíróság tagjait az elnök nevezi ki, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az élethosszig való kinevezés biztosítja az ítélkezés függetlenségét; az elnök így befolyásolhatja az ítélkezési gyakorlatot; a Legfelső Bíróság az alkotmányellenes elnöki rendeleteket is megsemmisítheti).	0–3
Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti, hogy az elnök a végrehajtó hatalom feje, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ő nevezi ki a minisztereket / vezeti a kormányt / neki felelősek a miniszterek; rendeleteket adhat ki; ő a hadsereg főparancsnoka; ő irányítja a külpolitikát; ő a szövetségi állam / kormányzat feje).	0–3
	E2 Rögzít egy lényeges tény az elnöki rendszerrel kapcsolatban (pl. az elnök egyben államfő is; a törvényhozástól függetlenül választják), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. egyszerre lát el reprezentatív és végrehajtói feladatokat; ő a hadsereg főparancsnoka; vétőjoga van a törvényhozással szemben; nem feltétlenül a törvényhozás többségi pártjából kerül ki; politikailag nem felelős a törvényhozásnak / a törvényhozás – csak – törvénysértés esetén vonhatja felelősségre; – tisztábban – érvényesül a hatalmi ágak elválasztása).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

14. A bolsevik hatalomátvétel		(rövid)
Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a bolsevik hatalomátvétel lépéseit mutatja be 1917-ben. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a bolsevik hatalomátvétel 1917-ben (Szent)Pétervárott / Petrográdon történt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. forradalom, diktatúra, szovjet, bolsevik.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Lenin szocialista forradalmat követelt; Lenin a kapitalizmus végét jósolta; Lenin a világháborút a polgárháború / világforradalom kezdetének értelmezte), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Lenin nem volt megelégedve a februári forradalom eredményeivel; Lenin a februári forradalom folytatását követelte / permanens forradalmat hirdetett; a proletárok támogatását akarta elnyerni; Lenin az áprilisi tézisekben hirdette meg ezt; ez a marxista ideológián alapult).	0–3
	F2 Rögzíti, hogy a CSEKA az ellenforradalom megakadályozására jött létre, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a CSEKA lett a szovjethatalom állambiztonsági szerve; a CSEKA gyakorolja a terrort a szovjet diktatúrában; a terror tartotta fenn a szovjethatalmat).	0–3
Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti az októberi hatalomátvétel egy előzményét (pl. a februári forradalom megdöntötte a cári rendszert; az Ideiglenes Kormány nem hajtott végre földosztást / folytatta a háborút / nem tudta megoldani az élelmezési nehézségeket; a munkásság / hadsereg egy része a bolsevikokat támogatta; az Ideiglenes Kormány legitimitása megkérdőjelezhető volt; kettős hatalom épült ki; a bolsevikok saját fegyveres erőt szerveztek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a szovjetek földosztást / békét ígértek; a megalakuló szovjetek részt vettek a termelésben / javak elosztásában; szovjetek alakultak a gyárakban / földeken / hadseregben; a szovjetek közigazgatási szerepkört vettek át az államtól; Trockijnak jelentős szerepe volt a hatalomátvételben; rendeletet adtak ki a nagybirtokok köztulajdonba vételéről; rendeletet adtak ki az azonnali békekötésről).	0–3
	E2 Rögzíti a hatalomátvétel körülményeit (pl. puccsot hajtottak végre; erőszakkal történt; letartóztatták az Ideiglenes Kormány tagjait), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a kommunista propaganda ezt forradalomnak nevezte; a bolsevikok rendeletet adtak ki a földek elvételéről és szétosztásáról; rendeletet adtak ki az azonnali békekötésről; megindultak az államosítások; létrehozták a Népbiztosok Tanácsát; egypártrendszert vezettek be).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

15. Mária Terézia rendeletei

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Mária Terézia rendeleteit és a rendekkel való kapcsolatát mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti Mária Terézia uralkodásának kezdetét: 1740, Mária Terézia uralkodásának végét: 1780.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a korszakban Magyarország a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. jobbágy, rendek, rendelet, országgyűlés.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. urbárium / úrbéri viszonyok / úrbéri rendelet, Ratio Educationis, vámrendelet / kettős vámhatár, felvilágosult abszolutizmus.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Ausztriát megtámadták; kitört az osztrák örökösödési háború; Mária Terézia a magyar rendektől kért segítséget), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a magyar rendek támogatták Mária Teréziát; Mária Terézia öröklését a Pragmatica Sanctio rögzítette; Mária Terézia a támogatásért cserébe megerősítette a rendi jogokat).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Mária Terézia az uralkodó szolgálataért adományozható lovagrendet alapított; Mária Terézia kifejezetten magyaroknak adományozható kitüntetését hozott létre), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Szent Istvánról nevezték el; Mária Terézia lett a nagymestere; kevesen kapták meg; nagy kitüntetésnek számított; ezzel igyekezett biztosítani a nemesek hűségét; szimbolikus gesztust tett a nemességnek; hazahozatta a Szent Jobbot; nemesi testőrséget alapított).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Kaunitz szerint a vármegyékben kell növelni az udvar befolyását; az országgyűlést mellőzni kell; Mária Terézia és az országgyűlés viszonya feszültté vált), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Mária Terézia uralkodása első felében / 1765-ig a rendekkel együtt kormányzott; Mária Terézia uralkodása második felében / 1765 után rendeletekkel kormányzott; a felvilágosult abszolutizmus felé tolódott el a kormányzat; a rendek akadályozták Mária Terézia reformjait).	0–3
	F4 Rögzíti, hogy Mária Terézia előírta az orvosok képzését, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ezzel célja az orvosi ellátás javítása volt; hosszú távon javult az egészségügyi ellátás; a felvilágosult gondolkodásból fakadt a rendelet; az állam kiterjesztette az ellenőrzését az egészségügyre).	0–3
	E1 Rögzíti a vámrendelet egy lényegi elemét (pl. Magyarország és az örökös tartományok között is volt egy vámhatár; a Magyar	0–3

Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	Korona országai között is voltak vámhatárok; a Habsburg Birodalomnak külső vámhatára is volt; a birodalomba behozott nyersanyagokra alacsony vámot szabtak; a birodalomba behozott iparcikkekre magas vámot szabtak; a birodalomból kivitt mezőgazdasági termékekre magas vámot szabtak; a Magyarországról a birodalomba kivitt mezőgazdasági termékekre alacsony vámot szabtak; a birodalomból Magyarországra behozott iparcikkekre alacsony vámost szabtak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megerősítette a birodalmi munkamegosztást; a nemesség adómentessége miatt tartotta fenn a belső vámhatárt; a rendelet merkantilista / kameralista szemléletű volt; a rendelet biztosította az osztrák / cseh ipar számára a nyersanyagot / piacot; a rendelet védte a külső versenytől a belső piacot).	
	E2 Rögzít egy tényt az úrbéri rendelettel kapcsolatban (pl. Mária Terézia rögzítette a jobbágyterheket / a robot mennyiségét / a jobbágytelek méretét / felmérte a jobbágyterheket), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állam védte a jobbágyokat / állami adóalapot; a rendelet nem változtatott a jobbágyok jogállásán; a földesurak korábban növelték a majorság méretét; a rendelet egységesítette a jobbágyterheket).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a Ratio Educationis szabályozta / állami felügyelet alá vonta az oktatást Magyarországon, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állam meghatározta a tankönyveket / tanmeneteket; szorgalmazta a gyerekek iskoláztatását; egységesítette az oktatást a népiskolákban; a felvilágosult elvek hatására adták ki a rendeletet; célja volt udvarhű alattvalók nevelése).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

16. Az 1956-os forradalom nemzetközi háttere (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó az 1956-os forradalom és szabadságharc nemzetközi hátterét mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a téma időbeli határait (a forradalom és szabadságharc kirobbanása: 1956. október 23., a forradalom és szabadságharc vége / leverésének kezdete: november 4.).	0–2
	T2 Utal arra, hogy Magyarország a szovjet tömb / a Varsói Szerződés tagja volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. forradalom, szabadságharc, tömb / érdekszféra, beavatkozás / intervenció.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. Egyesült Nemzetek Szervezete / ENSZ, szuezi válság, hidegháború / kétpólusú világ, kommunizmus / szocializmus.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényeges elemét (pl. Ausztria semleges állammá vált; Ausztriából kivonták a megszálló csapatokat), és tesz egy érdemi megállapítást ennek magyarországi hatására vonatkozóan (pl. ez Magyarországon is felerősítette a szovjet megszállással szembeni elégedetlenséget; a békeszerződés értelmében ezután ki kellett volna vonni a szovjet csapatokat Magyarországról; a Varsói Szerződés létrehozása miatt a szovjet csapatok mégis Magyarországon maradtak; a közvélemény egy része abban reménykedett, hogy Magyarország Ausztriához hasonlóan semleges országgá válhat; Nagy Imre bejelentette Magyarország kilépését a Varsói Szerződésből).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényeges elemét (pl. a szuezi válság ügyében nézeteltérés volt az Egyesült Államok és Nagy-Britannia / nyugati szövetségesei között; az Egyesült Államok békés úton akarta megoldani a szuezi válságot / biztosítani az olajszállítást; az Egyesült Államok nemzetközi felügyelet alá akarta helyezni a Szezi-csatornát), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan a magyarországi eseményekkel összefüggésben (pl. ez gyengítette a nyugati hatalmak fellépését Magyarország ügyében; ez felbátorította a Szovjetuniót; ez részben elvonta az amerikai külpolitika figyelmét Magyarországról).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényeges elemét (pl. Tito elismerte, hogy jogos a magyarok elégedetlensége; aggodalmát fejezte ki a szocializmus jövőjére vonatkozóan), és megállapítja, hogy Tito / más kommunista országok vezetői tartottak attól, hogy a szovjet tömb más országaiban is kirobbanhat forradalom.	0–3
	F4 Rögzíti a forrás egy lényeges elemét (pl. az ENSZ vizsgálatot indított a magyarországi események ügyében; nem értett egyet a szovjet beavatkozással), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az ENSZ fellépésének nem volt érdemi hatása a	0–3

	magyarországi eseményekre; az ENSZ Biztonsági Tanácsában a Szovjetunióknak vétőjoga volt; az ENSZ Közgyűlés határozata túl későn született; az ENSZ a forradalom és szabadságharc leverését követően még évekig napirenden tartotta a magyar ügyet).	
Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti a forradalom valamely – a forrásokban nem szereplő – előzményét (pl. a szovjet tömbben desztalinizáció zajlott; a Szovjetunió / a szovjet tömb országai rendezték viszonyukat Jugoszláviával; a forradalom követelése / jelszavai között megjelent a lengyel munkásfelkelés melletti kiállítás), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a desztalinizáció a Sztálinhoz hű vezetők / Rákosi Mátyás bukásához vezetett; lehetővé vált a sztálinista politikával szembeni kritikák megfogalmazása; október 23-án a magyar pártvezetés Belgrádban tárgyalt; Nagy Imre a szabadságharc leverésekor a jugoszláv nagykövetségre menekült; Lengyelországot is fenyegette a szovjet katonai beavatkozás veszélye; Lengyelországban végül nem került sor szovjet katonai beavatkozásra; Lengyelországban nem számolták fel az egypártrendszer; a forradalom és szabadságharc napjaiban lengyel segélyszállítmányok érkeztek Magyarországra).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy az Egyesült Államok nem avatkozott be a magyarországi eseményekbe, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az Egyesült Államoknak nem állt érdekében, hogy kockáztassa a Szovjetunióval való katonai konfliktust / a harmadik világháború kirobbanását; az Egyesült Államokban ekkor elnökválasztási kampány zajlott; a magyar közvélemény egy része bízott az amerikai katonai segítségben).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a szovjet hadsereg leverte a magyar forradalmat / szabadságharcot, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. szovjet katonai beavatkozásra már a forradalom kezdetén is sor került; a szovjet hadsereggel szemben fegyveres ellenállás bontakozott ki; a november 4-én megindított hadművelet fedőneve „Forgószél” volt; Kádár János a szovjet vezetés döntése nyomán / segítségével került hatalomra; a moszkvai vezetés nem akarta megkockáztatni a szovjet tömb szétesését / a presztízaveszteséget).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

17. A kapitalizmus története

(komplex – korszakokon átívelő)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a kapitalizmus történetének legfontosabb állomásait a 18. századtól napjainkig a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább két, a témához kapcsolódó lényegi kronológiai elemet (pl. az ipari forradalom a 18. század végén indult el / a 19. századra jellemző, Watt gőzgépe: 1769, a szabad versenyek kapitalizmus elmélete a 18. században született meg / a 19. században terjedt el, a monopóliumok / óriásvállalatok létrejötte az ipari forradalom második hullámára volt jellemző, a gazdasági világválság kezdete: 1929, a szociális piacgazdaság a második világháború után alakult ki, olajválság kezdete: 1973, a globalizáció a 20. század végétől gyorsult fel).	0–2
	T2 Rögzít legalább két lényegi térbeli elemet (pl. a kapitalizmus Nyugat-Európában jelent meg, az ipari forradalom centruma Anglia volt, az ipari forradalom második hullámának centruma az Egyesült Államok / Németország volt, a gazdasági világválság New Yorkból / az Egyesült Államokból indult, a szociális piacgazdaság az NSZK-ban valósult meg először, a gazdaság egyik súlypontja napjainkban Kína / Távol-Kelet), vagy említ egy fontos kőolajkitermelő országot.	0–2
	T3 A téma kifejtése során ügyel a kronologikus szerkesztésre.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. kereskedelem, kapitalizmus, tőke, globalizáció.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. piacgazdaság, jóléti állam, tőzsde / részvény, monopólium.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a gazdaság fő ösztönzője az egyéni érdek; az egyén gazdasági sikere gazdagítja a társadalmat is), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez a „láthatatlan kéz” elmélete; a szerző szerint nincs szükség állami beavatkozásra gazdasági fejlődéshez; Smith a szabad versenyt támogatta; az állam csak a verseny / vállalkozás szabadságát biztosítsa; a szabad verseny elmélete összekapcsolódott a liberalizmussal).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a Standard Oil egy hatalmas óriásvállalat / monopólium volt; az óriásvállalatoknak jelentős politikai befolyásuk volt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ipari forradalom tette szükségessé a tőkekoncentrációt; ez a tőkeigényes iparágak megjelenésével függött össze; a monopóliumok részben új iparágakban jöttek létre; a verseny korlátozása érdekében jöttek létre; működésük sértette a vásárlók / munkások / beszállítók érdekeit; az Egyesült Államokban törvényekkel korlátozták a működésüket).	0–3

	<p>F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Engels a versenyt bírálta; véleménye szerint a polgári társadalmat a másik elnyomása / osztályharc / osztályokon belüli harc jellemezte), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a szerző szerint a kapitalizmus szétrombolja a társadalmi szolidaritást; az egyéni érvényesülés csak mások kárára lehetséges; a szabad verseny kapitalizmus lényege a gátlástalan érdekérvényesítés / profitszerzés; a kapitalizmus törvényszerűen válságokhoz és társadalmi feszültséghez vezet; a magántulajdon felszámolása csökkentené a társadalmi különbségeket; a marxista / kommunista ideológia fel akarta számolni a kapitalizmust).</p>	0–3
	<p>F4 Rögzít egy lényeges tény a szociális piacgazdasággal kapcsolatban (pl. a kapitalizmus egyenlőtlenségeire keres megoldást; a kapitalizmus a szabadság egyik támasza; a piacgazdaság a magántulajdonra épül; elutasította a kommunizmust), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állam piacot szabályozó szerepét erősítették; bővítették az állam által biztosított közjavak / újraelosztás körét; csökkentették a munkaidőt; szabályozták a termékek minőségét; az ingyenes oktatás / egészségügy / nyugdíj minden állampolgárra kiterjedt; az állami beavatkozás célja az esélyegyenlőség megteremtése volt).</p>	0–3
	<p>F5 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. immár a szolgáltatások egy részével is kereskednek; a szolgáltatások kiszervezését költséghatékonysággal / a profit növelésének szándékával indokolják; a repülőgéptársaság transznacionális vállalként működik), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a világkereskedelem bővülése összefügg a vámok leépítésével / szabadkereskedelmi övezetek létesítésével; multi- / transznacionális vállalatok alakultak ki; a vállalat működése során gyakran több országban is üzemelteti különféle részlegeit; a vállalatok célja a legolcsóbb nyersanyag / munkaerő / beszállító megtalálása; a vállalatokat adókedvezményekkel csábítják a befogadó országok; a fogyasztóknak ez általában alacsonyabb árakat jelent).</p>	0–3
<p>Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek</p>	<p>E1 Rögzíti, hogy a gazdasági válság a tőzsde összeomlásával robbant ki, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a válság kibontakozását megelőző időszakban sokan vásároltak részvényeket / jelentős méreteket öltött a spekuláció; a részvényárak növekedése növelte a befektetési kedvet / tőzsdei buborék alakult ki; a túltermelés jelentősen hozzájárult a tőzsde összeomlásához; a tőzsdék működését alig szabályozták; nem jutottak hitelhez a vállalatok / nem tudták korábbi hiteleiket visszafizetni, így a bankok is csődbe mentek).</p>	0–3
	<p>E2 Rögzíti a gazdasági válság egy következményét (pl. tömeges munkanélküliség alakult ki; vállalatok / bankok tömege ment tönkre; a nemzetközi hitelezés is leállt; a fogyasztás visszaesése / a védővámok megjelenése / a piacok beszűkülése / az export csökkenése mélyítette a válságot), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állam segélyek / minimálbér / közmunkaprogram bevezetésével törekedett a fogyasztóképes kereslet fenntartására; az állam megrendelésekkel / az infrastruktúra</p>	0–3

	fejlesztésével képes volt csökkenteni a munkanélküliséget / újraindítani a piac működését; az állam szabályozta a bankok / tőzsde működését; az állami intézkedések növelték a költségvetési hiányt / az állami eladósodást).	
	E3 Rögzíti, hogy az olajárak drasztikusan nőttek, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a technikai fejlődés következtében megnőtt az olajszükséglet; a válság ösztönözte a technológiai megújulást / a gazdaságilag legfejlettebb államok leépítették a nagy energiaigényű iparágakat; a hidegháború egyik eszköze volt az olajárak / olajkitermelés alakítása; az energiaárak növekedése a fémfeldolgozó ágazatokat sújtotta a legjobban; a fejlett országokban inflációt / munkanélküliséget / a növekedés elakadását eredményezte; megindította a vállalatok áttelepülését a harmadik világba / a technológiai modernizációt).	0–3
	E4 Rögzít egy lényeges tény a globalizáció felgyorsulásával kapcsolatban (pl. infokommunikációs technológia / internet fejlődése / szabadkereskedelmi egyezmények / vámok csökkenése ösztönözte; a kétpólusú világ felbomlása is hozzájárult; megszűnt a Bretton Woods-i rendszer / a dollár aranyra válthatósága), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. integrált világgazdaság jött létre; az áruk olcsóbbá váltak; hatalmas választék alakult ki; csökkent a globális szegénység; ez hatalmas új piacokat / olcsó munkaerőt csatolt a világkereskedelembé; ez a lebegő árfolyamrendszerhez / a tőkeáramlás korlátainak lebontásához vezetett; a világméretű szállítás növelte a károsanyag-kibocsátást; vannak globalizációellenes törekvések; a globalizáció még nagyobb tőkekoncentrációhoz vezetett).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

18. A reformkor és a dualizmus kori Magyarország népessége (komplex – összehasonlító)

Szemponatok	Műveletek tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a magyar társadalom jellemző vonásait a reformkorban és a dualizmus korában a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a reformkor időbeli kezdetét: 1825 / 1830 / 1832, és rögzíti a reformkor végét: 1848.	0–2
	T2 Rögzíti a dualizmus korának kezdetét: 1867, és végét: 1918.	0–2
	T3 Rögzíti, hogy Magyarország a reformkorban a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
	T4 Rögzíti, hogy Magyarország a dualizmus korában az Osztrák–Magyar Monarchia része volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. társadalom, nemes / polgár / jobbágy / munkás / paraszt, urbanizáció, nemzetiség / etnikum.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. népességrobbanás, asszimiláció, emancipáció, autonómia / szeparatizmus.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzít egy tény a városi lakossággal kapcsolatban a reformkorban (pl. Pest gyorsan fejlődött; a rendi társadalmi keretek bomlásnak indultak), rögzít egy tény a városi lakossággal kapcsolatban a dualizmus korában (pl. összeolvad a régi nemesség és az új – főként zsidó származású – tőkés polgárság; a társadalmi mobilitás alapja már nem a származás, hanem a vagyon / teljesítmény; a város segíti a középosztály megerősödését / az asszimilációt), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a reformkorban nem Pest volt a politikai főváros, a dualizmus korára – Budapest néven – az lett; (Buda)Pest mindkét korszakban az ország gazdasági központja / a polgárosodás központja volt; mindkét korszakban urbanizáció zajlott; mindkét szerző a liberalizmust képviseli).	0–4
	F2 Rögzíti, hogy a reformkorban növekedett az ország lakossága, rögzíti, hogy a dualizmus korában gyorsabban növekedett az ország lakossága, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az életkörülmények javulása / a halálozások számának csökkenése / az iparosodás eredményezte a dualizmus korában a gyorsabb növekedést; mindkét időszakra jellemző volt a bevándorlás / a dualizmus idején a bevándorlás jelentősebb volt, mint a reformkorban; a reformkorban nem volt jellemző a kivándorlás, míg a dualizmus korában ez jelentős volt; a dualizmus korában már stagnált / csökkenni kezdett a születések száma; a reformkorban még nem; a dualizmus korában már voltak rendszeres népszámlálások, a reformkorban még nem).	0–4

	<p>F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. zsidóság asszimilációra törekedett; a zsidók vallási reformjai az egyenjogúság elérését célozták), rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a többségi társadalom képmutatónak tartotta a kikeresztelkedő zsidókat; egyes zsidók a jobb érvényesülés érdekében keresztelkedtek ki; a zsidókat a kikeresztelkedés ellenére sem fogadták be), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a zsidók jogegyenlőségének megteremtésére a dualizmus korára került sor; a zsidók vallási emancipációja csak 1895-ben / a 19. század végén valósult meg; a zsidók mindkét korszakban aktív szerepet vállaltak a polgárosodás előmozdításában; mindkét időszakban volt antiszemitizmus; a politikai elit támogatta a zsidóság asszimilációját / fellépett az antiszemitizmus ellen).</p>	0–4
<p>Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek</p>	<p>E1 Rögzít egy tényt a reformkori társadalom szerkezetével kapcsolatosan (pl. rendi társadalom volt; a társadalom többsége jobbágy volt; csak a kiváltságosok vehettek részt a politikában), rögzít egy tényt a dualizmus kori társadalom szerkezetével kapcsolatosan (pl. polgárosodó / torlódó társadalom volt; a jobbágyság megszűnt; népképviselő révén a nem nemesek is politikai jogokhoz juthattak), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a reformellenzék programja megfogalmazta, a dualizmus kori törvényhozás megteremtette a polgárosodás feltételeit; az érdekegyesítés elősegítette a polgári nemzet kialakítását; a nőknek egyik korszakban sem volt választójoga; a sokféle cenzus / magas vagyoni cenzus miatt valójában csak keveseknek volt választójoga; a polgárosodás összefüggött az iparosodással / urbanizációval; a reformkori rendi társadalom tovább élt a dualizmus korában a hierarchikus szerkezetű / szemléletű társadalomban).</p>	0–4
	<p>E2 Rögzít egy tényt a magyar nemzetiségi politikával kapcsolatban a reformkorban (pl. a reformellenzék az egy politikai nemzet elvét vallotta; a magyar lett az államnyelv), rögzít egy tényt a magyar nemzetiségi politikával kapcsolatban a dualizmus korában (pl. a nemzetiségi törvény az egy politikai nemzet elvéből indult ki; a nemzetiségi törvény kimondta a nemzetiségek egyenjogúságát / nyelvhasználati jogait; magyar volt az államnyelv), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a nemzetiségek kollektív jogokat / területi autonómiát nem kaptak; a magyar politikusok mindkét korszakban reménykedtek az asszimilációban; mindkét korra a liberális nacionalizmus volt jellemző).</p>	0–4
	<p>E3 Rögzít egy lényegi tényt a nemzetiségi törekvésekkel kapcsolatban a reformkorban (pl. a nemzetiségek tiltakoztak a magyarosító törekvések ellen / nyelvhasználati jogokat követeltek; körükben is megjelent a nacionalizmus / a nyelvújítás / a történelmi gyökerek feltárása; a többségük csonka társadalmat alkotott), rögzít egy lényegi tényt a nemzetiségi törekvésekkel kapcsolatban a dualizmus korában (pl. nem elégedtek meg az egy politikai nemzet elvével / a nemzetiségi törvénnyel; elutasították Erdély és Magyarország unióját; csak a horvátokkal történt külön</p>	0–4

	kiegyezés; támadták az asszimilációt célzó oktatási törvényeket / a Lex Apponyit; kevesellték a politikai részvétel lehetőségét; később területi autonómiát követeltek; egyes nemzetiségek körében megjelent az elszakadás gondolata), és ezzel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Magyarország mindkét korban soknemzetiségű állam volt; Horvátország önállósága történelmi okokkal / a perszonaluniós kapcsolattal volt magyarázható; a jobbágyfelszabadítás / egyéni jogok biztosítása nem volt elegendő a nemzetiségeknek; a reformkorban nem volt nemzetiségi törvény, a dualizmusban a törvény betartását követelték; a magyarok aránya az asszimilációnak / kivándorlásnak köszönhetően növekedett; a reformkorban nem voltak a nemzetiségeknek független anyaországaik, a dualizmus korára létrejött Szerbia / Románia).	
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–4
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

A feladatlapon szereplő források (kép, adatsor, térkép) lelőhelyei:

1. A szöveg forrása: Biblia. Szent István Társulat, Budapest, 1973.
3. Wenzel Gusztáv: Magyarország bányászatának kritikai története. MTA Könyvkiadó Hivatala, Budapest 1880.
4. <https://commons.wikimedia.org>
5. Száray Miklós: Történelem 10. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 2014.
6. Szabó Balázs: Keskeny hajók, lakóhajók, hajózási csatornák, jégházak Londonban és Angliában. Építészfórum, 2011. <https://epiteszforum.hu/keskeny-hajok-lakohajok-hajozasi-csatornak-jeghazak-londonban-es-angliaban>
- Alex Urmston: Iconic duos. Science + Industry Museum, 2025. <https://blog.scienceandindustrymuseum.org.uk/iconic-duos/>
- <https://evenwoodramshawdistricthistorysociety.uk/geology-the-durham-coalfield-etc/>
7. Törs Kálmán: Nekrológ. Vasárnapi Ujság, 1892/20. (május 15.)
8. Mussolini: A fasizmus doktrínája, Firenze, 1935. https://mtda.hu/books_kulf/mussolini_benito_a_fascismus_doktrinaja.pdf
9. Vigh Károly: Bajcsy-Zsilinszky Endre és a „hideg napok” https://epa.oszk.hu/00600/00617/00151/pdf/EPA00617_tortenelemi_szemle_1968_01-02_081-103.pdf
- Dupka György Autonomia-törekvések Kárpátalján. Ungvár, 2004. <https://mek.oszk.hu/23600/23653/23653.pdf>
- Ormay József: A Partridge-jelentések. Hadtörténelmi Közlemények, 1991. 2. szám
- Szirtes Zoltán: Temetetlen halottaink, 1941. Váltóház Kft., Budapest. 1996. <https://mek.oszk.hu/14500/14592/14592.pdf>
10. <https://digitallibrary.un.org/record/112026?v=pdf>
- <https://www.johndclare.net/KoreanWar3.htm>
11. Gyarmati György: A Rákosi-korszak – Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. Rubicon Ház Bt., Budapest, 2013.
- A sztahanovista mozgalom az egész szocializmust építő dolgozó nép mozgalma. Rákosi Mátyás beszéde a sztahanovisták első országos tanácskozásán, 1950 február 17-én. <https://mek.oszk.hu/04300/04351/04351.htm#8>
13. https://web.archive.org/web/20160618122348/http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html
14. Tarján Tamás: Lenin visszatér Oroszországba <https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1917-aprilis-16-lenin-visszater-oroszorszagba>
- Rakaczki István: Orosz és szovjet hírszerzés 1939-ig. Nemzetbiztonsági Szemle 11. évfolyam (2023) 3. szám
15. Marczali Henrik: Mária Terézia. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1891. reprint
16. Az 1955. október 26-án kelt szövetségi alkotmánytörvény <https://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=BXIHQW>
- Gazdik Gyula: Nasszer külpolitikai útkeresése és a szuezi válság. 2013. https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/vilagortenet/vt_2013_1/053-072_gazdik.pdf
- Joszip Broz-Tito levele az MDP Központi Vezetősége elnökségéhez, 1956. október 29. https://mek.oszk.hu/04000/04056/html/roplap/pdf/roplap1956_0721.pdf
- Az ENSZ Közgyűlésének 1004-es határozata, (1956. november 4.) https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/online/kecskes/Kecskes_ENSZ_18_dokumentum.pdf
17. Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Simonkay–Tamásiné: Történelem 10. SZIT, Budapest, 2021.
- Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Simonkay–Tamásiné: Történelem 10. – digitális felület. SZIT, Budapest, 2021. https://www.kattan.hu/tankonyv/tortenelem-10/lecke_06_019
- Engels: A munkásosztály helyzete Angliában, Szikra, Budapest. 1954.
- Borhegyi–Nánay: Történelem 12. (A) Oktatási Hivatal, Budapest, 2023.
- Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Tamásiné: Történelem 12. SZIT, Budapest, 2023.
18. Hunfalvy János: Budapest és környéke, 1859. reprint Kossuth Kiadó Zrt. Budapest, 2004.
- Beksis Gusztáv: A magyar nemzet fejlődése és a pesti hírlapirodalom. Athenaeum R. Társulat, Budapest, 1881.
- B. Lukács Ágnes: Magyarország népessége törvényhatóságok szerint az 1820-as években. Budapest, Statisztikai Kiadó, 1979.
- Magyar Statisztikai Közlemények (Új Sorozat 42. kötet): A Magyar Szent Korona országainak 1910. évi népszámlálása. Első rész. A népesség főbb adatai községek és külterületi lakott helyek szerint. Budapest, Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, 1912.
- Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Rubovszky–Tamásiné: Történelem 9. SZIT, Budapest, 2021.
- Pesti Hírlap, 1893. február 15. Közli: <https://www.szombat.org/tortenelem/bekebeli-viccek-a-kitert-zsidokrol>